

*Гуйван П. Д.,**кандидат юридичних наук, заслужений юрист України,**докторант**Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

КРИМІНАЛЬНИЙ ТА СУСПІЛЬНИЙ ФЕНОМЕНИ ПРОВОКАЦІЇ ЯК МЕТОДУ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Анотація. Цю роботу присвячено вивченню актуальних питань кримінально-правової кваліфікації такого акту, як провокації хабарництва. У роботі проведено науковий аналіз проблеми виявлення, розслідування та запобігання хабарництва провокацій, вивчення практики застосування кримінального права щодо здійснення відповідальності за цей злочин. Українська держава приєдналася до антикорупційних заходів у демократичному світі. Ця сфера діяльності є дуже важливою, оскільки стосується життєво важливих суспільних інтересів. Антикорупція є одним з пріоритетів національної правової системи. У роботі було виявлено, що політичною та соціально-правовою метою у цій сфері є створення ефективної системи запобігання та протидії корупції. Невіддільним елементом системи повинні бути розроблені інструменти виявлення фактів злочинних дій, усунення соціальних передумов, подолання їх негативних наслідків. Особливо важливим у цьому контексті є питання розробки та належного впровадження правових механізмів для розкриття корупційних дій та забезпечення відповідальності винних осіб за їхні зобов'язання.

У цьому сенсі особливу увагу слід приділяти ефективності використання спеціальних слідчих методів, які полягають у залученні таємних механізмів для проведення оперативно-розшукової діяльності.

Сучасне українське національне законодавство передбачає правову можливість здійснення таких дій. В даній роботі встановлено, що така діяльність, як правило, можлива лише тоді, коли правоохоронний орган має достатньо інформації, отриманої в порядку, встановленому законом, який вимагає перевірки з допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, щодо підготовлених злочинів, а також осіб, які готуються до вчинення злочину, а також за наявності узагальнених матеріалів центрального органу виконавчої влади, що здійснює державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання і/в) злочинних доходів.

Крім того, вивчається провокація хабарництва як кримінального злочину. Відзначаються недоліки законодавця, які не встановили чітких критеріїв, що в окремих випадках відокремлюють легітимну слідчу діяльність від провокаційних кримінальних дій (караються відповідно до процедури ст. 370 Кримінального Кодексу). Цей недолік необхідно усунути. Дана практика Європейського суду з прав людини у цій сфері. З огляду на це, надаються конкретні рекомендації.

Ключові слова: корупційні злочини, провокація підкупу, негласні способи розслідування.

Постановка проблеми. У 2006 р. Україна ратифікувала основні міжнародно-правові акти з питань протидії корупції: Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією 1999 р. і Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції (2003 р.).

У такий спосіб наша держава долучилася до антикорупційних заходів, які проводяться у демократичному світі. Дана сфера діяльності є дуже важливою, позаяк вона торкається життєво важливих суспільних інтересів. Як зазначено у преамбулі Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, корупційні прояви загрожують правопорядку, демократії та правам людини, руйнують належне управління, доброчесність і соціальну справедливість, перешкоджають конкуренції та економічному розвитку, загрожують стабільності демократичних інститутів і моральним засадам суспільства [1].

Протидія корупції є одним із першочергових завдань національної правової системи. Політичною та соціально-правовою метою в цій царині є створення дієвої та ефективної системи запобігання і протидії корупційним проявам. Складовим елементом тої системи має бути розроблений інструментарій виявлення фактів злочинних діянь, усунення соціальних передумов, подолання їхніх негативних наслідків. Особливо важливим у розглядуваному контексті виглядає питання розробки та правильного запровадження юридичних механізмів викриття корупційних діянь та забезпечення обов'язковості відповідальності винних осіб за їх вчинення. В цьому сенсі особливої уваги потребує ефективність застосування спеціальних методів розслідування, які полягають у залученні негласних механізмів проведення оперативно-розшукової діяльності. У ст. 50 Конвенції ООН проти корупції вказується, що з метою ефективної боротьби з корупцією кожна Держава-учасниця, тією мірою, якою це допускається основними

принципами її правової системи, і за умов, встановлених її внутрішнім правом, вживає, у межах своєї компетенції, таких заходів, які можуть бути необхідними, щоб дозволити проведення її компетентними органами контролю над постачанням їй, у тих випадках, коли вона вважає це доречним, використання інших спеціальних методів розслідування, таких як електронне спостереження або інші форми спостереження, або таємні операції на своїй території, а також визнання доказів, зібраних з допомогою таких методів, в суді [2].

Сучасне українське національне законодавство забезпечує правову можливість вчинення подібних дій. Так, у ч. 7-1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» вказано, що оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності надається право з метою виявлення та фіксації корупційних діянь проводити операції з контрольованого їхнього вчинення. Процесуальний механізм здійснення подібного виду контролю за злочиним прописаний у ст. 271 Кримінального процесуального кодексу України. Подібна діяльність взагалі можлива лише тоді, коли у правоохоронного органу наявна достатня інформація, одер-

жана в установленому законом порядку, що потребує перевірки з допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про злочини, що готуються та осіб, які готують вчинення злочину, а також за умов наявності узагальнених матеріалів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. На жаль, деталізації характеру самих оперативних дій, аби визнати їх легітимними, національний закон не містить. Водночас дії оперативного працівника чи особи, яка надає йому допомогу у викритті корупційного злочинця, спрямовані на підбурювання останнього до вчинення злочину, визнаються протиправними та становлять об'єктивну сторону кримінально караного діяння за ст. 370 Кримінального кодексу (далі – КК) України – провокації підкупу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі питанням підвищення ефективності антикорупційної правоохоронної діяльності, і зокрема, дієвості конкретних оперативних методів проведення слідчих дій присвячені праці таких вчених, як О.М. Бандурка, Л.В. Багрий-Шахматов, С.А. Бабич, О.М. Джужа, Н.А. Єгорова, М.І. Мельник, Д.Й. Никифорчук, Ю.Ю. Орлов, С.С. Рогульський, Б.В. Волженкін, В.Я. Тацій, М.І. Хавронюк, С.М. Радачинський, А. А. Стрижевська, С.А. Сандаковський та інші. Проте питання продовжує залишатися актуальним. В сенсі даної проблематики потребують додаткового вивчення недостатньо досліджені аспекти співвідношення караності про вокативних діянь під час виявлення корупційних злочинів і правові наслідки для особи, яка отримала чи передала неправомірну вигоду внаслідок підбурювання. Також потребують додаткового аналізу чинники, що впливають на кваліфікацію діяння як провокацію, позаяк у більшості випадків вони мають суб'єктивну специфіку оцінювання. На встановлення правової природи вказаних явищ спрямована мета даної праці.

Виклад основного матеріалу. Наразі в Україні корупція значно зросла, розширилася сфера ризиків та серйозність загроз, подібні негативні явища проникли в усі сфери життєдіяльності суспільства. Водночас попри те, що кількість фактів хабарництва з кожним роком збільшується, число осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, помітно знижується. Це пояснюється не лише системними недоліками суб'єктивного характеру, такими як кумівство, кругова порука та недобросовісність працівників слідчих та судових органів. Дається взнаки й наявні елементи невизначеності в окремих формулюваннях чинного законодавства. Приміром, суперечливості нормативного опосередкування правомірної оперативної діяльності під час виявлення триваючого кримінального правопорушення з надання/отримання неправомірної вигоди доволі часто ставлять під сумнів отриману у такий спосіб інформацію. Водночас законодавець не встановив чітких критеріїв, що відмежовують у низці випадків правомірну слідчу діяльність від провокативних злочинних дій (караних у порядку ст. 370 КК України). Відтак, суб'єктивна оцінка характеру таких діянь покладається на правозастосовні органи, насамперед – судові, що, погодьтеся, не додає визначеності та авторитету судовому вердикту. І то логічно, адже лише безграмотний адвокат упустить можливість уникнення відповідальності за фактично скоєний його клієнтом небезпечний корупційний злочин, звинувативши оперативного працівника у провокації та у такий спосіб поставивши під сумнів зібрані докази.

Тож, на практиці все більше спостерігається активне звернення сторони захисту до встановлення в діях осіб правоохоронних органів злочинної провокації. Дійсно, у кримінальних справах про корупційні злочини нерідко доводиться зіштовхуватися із ситуацією, коли вчинення особою злочину спровоковано працівниками правоохоронних органів. То є досить поширеним явищем у справах про такі злочини, як пропозиція, надання або одержання неправомірної вигоди, Зміст протиправних дій провокатора у таких випадках полягає у тому, що пропонування, передача чи одержання хабаря відбувається, хоча і за згодою особи, але за наполегливою пропозицією посадової особи або особи, яка з нею пов'язана. Водночас із матеріалів справи вбачається, що згода була отримана в результаті активних дій за обставин, які свідчать про те, що без втручання співробітників правоохоронних органів умислу на отримання або передавання неправомірної вигоди не виникло б і злочин не було б скоєно. З огляду на доволі високу ефективність такого оперативного заходу як контрольований хабар представники правоохоронних служб вдаються до його допомоги використовують його для виявлення хабарництва або комерційного підкупу. Маємо зазначити, що такі дії можуть призводити до сваволі службовців закону, до перевищення ними своїх посадових повноважень, суттєвого обмеження конституційних прав та інтересів посадових осіб, щодо яких використовується вищезгаданий метод боротьби з корупцією. За таких обставин до винних у зловживаннях осіб має застосовуватися відповідальність, у тому числі кримінальна у разі виявлення фактів провокації.

Водночас слід зазначити, що в процесі притягнення осіб до кримінальної відповідальності за провокацію підкупу сьогодні також виникає безліч проблем. Термін «провокація» застосовується в різних життєвих сферах: дипломатії, медицині, військовій справі та юриспруденції. У юридичній діяльності, під провокацією розуміється підбурювання, спонукування окремих груп, організацій до дій, які можуть спричинити тяжкі наслідки [3, с. 336]. Найбільш часто вона зв'язується з діяльністю правоохоронних органів. Правову сутність провокативних діянь доцільно розглядати у співвідношенні даного протиправного вчинку з оперативно-розшуковим законодавством [4, с. 83–84;], позаяк то має істотне значення і є актуальним для подальшого вдосконалення правозастосовчої практики. Оперативний експеримент визначається сучасними вченими-юристами як спосіб отримання інформації. У штучно створеній обстановці особа, обгрунтовано запідозрена у хабарництві, виявляється перед добровільним вибором тих чи інших дій, а співробітники оперативних підрозділів здійснюють перевірку інформації щодо протиправної її поведінки. Не виключено, що здійснення оперативними співробітниками подібних заходів боротьби зі злочинами корупційної спрямованості може супроводжуватися їх бажанням за всяку ціну досягти особистих показників в службовій діяльності та результатів у виявленні та розслідуванні даних злочинів. Наявність негативних суб'єктивних чинників, пов'язаних з правозастосуванням, які в окремих випадках супроводжуються активними провокаційними діями, призводить до порушення законності.

Об'єктами оперативного експерименту мають бути конкретні корумповані особи, які здійснювали й з високою ймовірністю будуть надалі здійснювати протизаконні дії, подібні до тих, які піддаються дослідній перевірці. Проведення оперативного експерименту має обумовлюватися прагненням поста-

вити під контроль шляхом безпосереднього спостереження правоохоронних органів злочинні процеси, що вже почалися, і пов'язані з посяганням на об'єкт кримінально-правової охорони, і в кінцевому підсумку перервати їхній розвиток. Окремі науковці вважають, що у деяких випадках, коли здійснювані оперативні заходи відповідають вказаним визначенням, можливе застосування провокації як легітимного діяння. Тож, вони пропонують введення до національного закону поняття «правомірної провокації» з відповідним його дефініційним визначенням [5, с. 47, 53; 6, с. 62–63].

Суспільна небезпека провокації підкупу полягає саме в тому, що дії провокатора мають на меті створення помилкових доказів вчинення злочину у вигляді отримання пропонування, передачі чи отримання хабаря щодо завідомо невинного посадової особи, в результаті чого створюється привід для необґрунтованих підозр, перевірок з боку правоохоронних органів, а також для порушення кримінальної справи та провадження за нею, що може призвести до порушення принципів правосуддя. Тож, криміналізація провокації підкупу як небезпечного суспільного діяння є досить важливим кроком для запобігання зловживанням та свавільству у сфері антикорупційної діяльності. Але за сучасного стану відповідного законодавства та громадянського сприйняття такої потреби спостерігаються значні труднощі у встановленні, документуванні та доказуванні факту умисного створення службовою особою умов для пропозиції чи давання хабаря. Вченими та практиками методика виявлення і розслідування подібних злочинів не напрацьована належним чином. Проблеми, передусім, виникають під час доказування прямого умислу та мети злочинного діяння, які є обов'язковими ознаками цього злочину. Відтак, окремі науковці наголошують на необхідності виключення кримінальної відповідальності за провокацію підкупу. Таке рішення, як правило, обґрунтовується підвищенням ефективності роботи правоохоронних органів з виявлення посадовців-хабарників і притягнення їх до кримінальної відповідальності [7, с. 98]. В обґрунтування даної позиції наводиться той аргумент, що чесний посадовець, якому пропонують хабар, ніколи не погодиться на його прийняття навіть у разі наполегливих провокативних дій. Він аж ніяк не позбавлений можливості вибору суспільно корисного варіанта поведінки – відмовившись від хабаря, і тим самим успішно пройде випробування [8, с. 157].

З урахуванням вказаних правових неузгодженостей та відомої суспільної толерантності до борців з корупцією відповідальність за провокацію хабарів в Україні практично не застосовується. Попри існування ст. 370 КК, вона залишається майже «мертвою». За останні роки зафіксоване лише одне рішення, яким особу було засуджено за ст. 370 КК за провокацію неправомірної вигоди. Водночас за даними ГПУ, того ж року прокуратура порушила 6 проваджень щодо відповідних злочинів, а у 2017 році – уже 42. Однак, як правило, такі провадження закриваються. Очевидно, через те, що складно довести ті ознаки складу провокації, які виписані в чинному законодавстві [9].

У якості альтернативи криміналізації провокації підкупу дані дослідники пропонують обмежитися кваліфікацією підбурювання до вчинення корупційного злочину як вид співучасті в ньому. Вони зазначають, що у ситуації спонукання службовця до отримання хабаря особою, що підготовляє злочин (одержання хабаря) та вчиняє злочин (підбурювання до отримання хабаря), співучасником є сам оперативний працівник. Під час

вчинення такого злочину особа, яка здійснює оперативно-розшукову діяльність, виконує функцію підбурювача [10, с. 27–28]. Правовою підставою для такого висновку називаються окремі акти законодавства та керівні документи вищих органів судової влади. Так, саме у вказаному сенсі (на наше переконання абсолютно невинувато) тлумачаться правила ст. 27 Конвенції ООН проти корупції та ст. 15 Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, згідно з якими держава на рівні національного законодавства повинна вжити таких заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином будь-яку участь у злочині, наприклад як співвиконавця, пособника або підбурювача, а також підготовка і замах на вчинення злочину корупційної спрямованості.

Якщо провокацію розглядати з позиції виду співучасті у злочині, то вона не потребує виділення в окрему спеціальну норму [7, с. 99]. Власне, то можна зробити, у разі декриміналізації діяння, передбаченого ст. 370 ККУ, воно неодмінно буде кваліфікуватися як співучасть у корупційному злочині шляхом підбурювання та оцінюватиметься за правилами ст. 27 та відповідної статті Кримінального кодексу про корупційний злочин. Але такий підхід є хибним, бо не враховує правових наслідків такої кваліфікації. А вони, з урахуванням сучасної позиції міжнародного законодавства та національного право підходу, що напрацьовується на підставі практики Європейського суду з прав людини, істотно розмежують результати кримінальної караності дій службової особи як співучасника у корупційному злочині та наслідки самої провокації як протиправної діяльності. Під час здійснення злочину настає кримінальна відповідальність як виконавця, так і його співучасників. Отже, за такої кваліфікації кожен з них відповідатиме у своїй частині, ніяке підбурювання не усуває кримінальної караності вчинків корупціонера. Натомість, вчинення службовою особою злочину, який полягає у провокації підкупу, за сучасного підходу, як правило, виключає кримінальну караність корупційного діяння.

Для правильного розуміння змісту цього постулату слід проаналізувати тлумачення терміну «докази» в кримінальному процесі. Доказами у кримінальній справі є відомості, отримані в передбаченому законом порядку, на основі яких дізнавач, слідчий, прокурор і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність особи у вчиненні діяння та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи [11, с. 5]. Судовий вирок не може ґрунтуватися на недопустимих доказах. Між тим, у ч. 3 ст. 271 Кримінально процесуального кодексу України вказується, що здобуті під час підготовки та проведення заходів з контролю за вчиненням злочину шляхом впливу на особи поведінку насильством, погрозами, шантажем речі та документи не можуть бути використані у кримінальному провадженні. Це означає, що де-факто визнання провокативних дій у конкретній ситуації злочинними автоматично усуває можливість використання як доказову базу зібрані внаслідок провокації дані у кримінальному провадженні про корупційний злочин. Аналіз судових рішень останніх років показує, що більшість обвинувачених, яким інкримінувалися корупційні злочини, були виправдані, якщо у діях правоохоронців містився склад провокації хабаря, з огляду на недостатність фактичних даних, які підтверджували їх винність.

Ситуація про відповідальність посадових осіб за провокаційну поведінку (дії) правильно оцінюється на підставі позицій, визначених Європейським Судом з прав людини.

Зокрема, Судом розроблені критерії для відмежування провокації злочину з метою його викриття від дозволеної поведінки. Вони в найповнішому вигляді викладені у рішенні по справі «Баннікова проти Росії». Зокрема, в ньому зазначається, що подібним критерієм є фактичний матеріал, який свідчить про те, чи залишалися представники держави, які проводили приховану операцію в рамках фактично пасивної поведінки, чи вийшли за ці межі, діючи як агенти-провокатори; надається оцінка процедури, з допомогою якої оперативні дії дозволено. Звертається увага на те, чи були у правоохоронного органу дані, що свідчили б про дії особи, спрямовані на скоєння злочину. Також мають бути проаналізовані попередні порушення закону особою, дотримання принципів змагальності та процесуальної рівності сторін під час розгляду кримінальної справи. Враховується також поведінка оперативників: обвинувачений підлягає виправданню, якщо його вчинки були спровоковані особою, що неодноразово брала участь у подібних операціях. Водночас обов'язок доведення, що провокації не було, за умови, що доводи обвинуваченого не є абсолютно неймовірними, покладається на органи, що здійснюють розслідування [12, п. 37–39, 53].

Тож, ЄСПЛ дійшов висновку, що усі докази, отримані внаслідок провокації правоохоронних органів, слід визнавати недопустимими, оскільки вони отримані в результаті істотного порушення права людини на справедливий судовий розгляд, що закріплене у пункті 1 статті 6 Конвенції (п. 56 рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Баннікова проти Росії»). Це дає можливість окремим дослідникам тлумачити статус кво таким чином: згідно з рішеннями ЄСПЛ, сприйнятими найвищими національними судовими органами, провокаційна діяльність оперативних співробітників має розглядатися як спеціальна обставина, що виключає злочинність діяння, вчиненого особою, щодо якої ця діяльність здійснювалася. Навряд чи можна погодитися з подібною тезою. Адже даний підхід виходить за межі правила про незастосування в процесі доказів, зібраних внаслідок провокації. Тим більше, що злочинна корупційна діяльність фігурантів може доказуватись і з допомогою інших доказів, позбавлених зазначених вад.

З урахуванням викладеного можемо дійти певних висновків. Провокація підкупу наразі є кримінально караним злочинним діянням, і в якості такого забезпечується протидія зловживанням та свавільним діям правоохоронців під час розслідування корупційних злочинів. Слід зазначити певну невизначеність чинного законодавства, яке регламентує правомірну поведінку, зокрема, під час проведення оперативних дій у разі здійснення негласних операцій. Такий недолік необхідно усунути, надавши певним процесуальним діям законодавчої визначеності. В сенсі ж розгляду кримінальних справ про корупцію докази, які зібрані з допомогою провокації, не можуть використовуватися в процесі. Але то не означає обов'язковості виправдання особи за скоєння корупційного злочину, якщо належної доказової бази буде достатньо і без фактичних даних, отриманих у неприпустимий спосіб.

З цієї точки зору підлягає коригуванню правило, сформульоване у п. 23 Постанови ПВСУ «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26 квітня 2002 року № 5, яке

вказує, що свідоме створення службовою особою обставин і умов, що зумовлюють пропонування чи одержання хабаря, з метою викрити того, хто його дав або одержав (провокація хабаря), є закінченим злочином з моменту вчинення зазначених дій незалежно від того, чи було дано або одержано хабар. Якщо з тією ж метою службова особа організувала давання чи одержання хабаря, підбурювала до цього того, хто його дав чи одержав, або сприяла їм у цьому, її дії слід розцінювати ще й як співучасть у хабарництві та додатково кваліфікувати за відповідними частинами ст. 27 і 369 чи ст. 27 і 368 КК. Те, що давання або одержання хабаря відбулось у зв'язку з провокацією, не виключає відповідальності того, хто його дав або одержав [13, п. 23]. Вказаний висновок з урахуванням сучасних правових підходів є невірним. Оскільки кримінальна відповідальність за корупційні злочини у процесі, що обґрунтовується штучно створеними доказами, отриманими внаслідок провокації, виключається, не може бути й співучасті у такому злочині. Крім того, вказаний підхід не погоджується з принципом *peto debet bis puniri pro uno delicto*, закріпленим в українській Конституції у ст. 61.

Література:

1. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101 (дата звернення: 16.01.2019)
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення: 16.01.2019)
3. Тихомиров Л.В., Тихомиров М.Ю. Юридическая энциклопедия / под ред. М.Ю. Тихомирова. Москва : Изд. Тихомиров М.Ю., 2014. 972 с.
4. Котин В.П. Провокация взятки (к проблеме совершенствования законодательства). *Государство и право*. 1996. № 2. С. 82–87.
5. Милоков С.Ф., Никуленко А.В. Провокация в борьбе с коррупцией: диалектическое противоречие и пути выхода из него. *Актуальные проблемы экономики и права*. 2016. Т. 10. № 4. С. 45–53.
6. Радачинский С. Юридическая природа провокации преступления. *Уголовное право*. 2008. № 1. С. 59–64.
7. Веретянников В.О. Деякі аспекти доцільності існування кримінальної відповідальності за провокацію хабаря або комерційного підкупу. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О.Дідоренка*. 2013. № 1. С. 95–102.
8. Навроцький Б.О. Провокація хабаря як можливий спосіб боротьби з корупцією. *Вісник Академії правових наук*. 1998. № 4. С. 157–162
9. Григорев І. Санкціонований хабар. Коли таємний агент стає провокатором і перетворюється на злочинця. URL: [https://zib.com.ua/ua/print/131568-koli-taemniy-agent-stae-provokatorom-i-peretvoryuetsya_na_zl.html](https://zib.com.ua/ua/print/131568-koli-taemniy-agent-stae-provokatorom-i-peretvoryuetsya-na-zl.html) (дата звернення: 16.01.2019)
10. Сторова Н. Провокація хабаря або комерційного підкупу. *Російська юстиція*. 1997. № 8. С. 26–28.
11. Карнеева Л.М. Доказательства и доказывание в уголовном процессе : учеб. пособие. Москва, 1994. 65 с.
12. Рішення ЄСПЛ від 4 листопада 2010 року у справі «Баннікова проти Росії», заява № 18757/06. URL: <https://minjust.ru/ru/press/news/bannikova-bannikova-protiv-rossiyskoy-federacii-zhaloba-no-1875706> (дата звернення: 16.01.2019)
13. Про судову практику у справах про хабарництво : Постанова Пленуму Верховного суду України від 26 квітня 2002 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02> (дата звернення: 16.01.2019)

Guyvan P. Criminal and public phenomena of provocation as a method of fighting corruption

Summary. This work is devoted to the study of topical issues of the criminal law qualification of such an act as a bribery provocation. The work carried out a scientific analysis of the problem of identifying, investigating and preventing bribery provocations, examining the practice of applying criminal law regarding the implementation of responsibility for this crime. The Ukrainian state has joined the anti-corruption measures carried out in a democratic world. This field of activity is very important because it concerns vital public interests. Anti-corruption is one of the priorities of the national legal system. It was found in the work that the political and socio-legal goal in this area is to create an effective and efficient system for preventing and combating corruption. An integral element of the system should be developed tools to identify the facts of criminal acts, eliminate social prerequisites, and overcome their negative consequences. Particularly important in this context is the question of developing and properly implementing legal mechanisms for exposing corrupt acts and ensuring the responsibility of the perpetrators for their commitment.

In this sense, special attention should be paid to the effectiveness of the use of special investigative techniques, which

consist in invoking secret mechanisms for carrying out operational investigative activities.

Modern Ukrainian national legislation provides the legal possibility of committing such actions. In this paper, it is established that such an activity is generally possible only when the law enforcement agency has sufficient information obtained in the manner prescribed by law, which requires verification with the help of operative-search measures and means, about the crimes being prepared and the persons who are preparing to commit the crime, and also in the presence of generalized materials of the central executive body that implements the state policy in the field of preventing and counteracting legalization (laundered iv) criminal proceeds.

In addition, bribery provocation as a criminal offense is investigated. The deficiencies of the legislator are noted, who have not established clear criteria that in some cases separate legitimate investigative activities from provocative criminal actions (punishable according to the procedure of Art. 370 of the Criminal Code). This deficiency must be eliminated by providing legislative process for certain legal proceedings. The practice of the European Court of Human Rights in this area is given. On this basis, specific recommendations are provided.

Key words: corruption offenses, bribery provocation, covert investigation methods.